

УДК 339.923.061.1

**ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ:
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

Д. В. Бусарєв

*Державна навчально-наукова установа «Академія фінансового управління»
бульв. Дружби Народів, 38, м. Київ, 01014, Україна*

Досліджено сутність поняття «економічна безпека». Сформовано міжрівневу модель економічної безпеки, яка включає в собі наступні рівні: національний, регіональний та індивідуалізований. Сформовано основні підходи до трактування поняття «економічна безпека підприємства» з виділенням корінної думки, яку закладав автор. За результатами проведеного аналізу наукової літератури, було сформовано власне трактування поняття «економічна безпека підприємства». На основі проведеного дослідження, сформовано визначення сутності поняття «економічна безпека паливно-енергетичного комплексу». Під економічною безпекою паливно-енергетичного комплексу слід розуміти такий стан сукупності підприємств електроенергетики, вугледобувної, паливної та нафтопереробної промисловості, який дозволяє захистити як економічні інтереси кожного підприємства окремо, так і стратегічні інтереси держави через застосування цілого ряду заходів протидії усім видам загроз. Запропоновано поетапну схему забезпечення економічної безпеки паливно-енергетичного комплексу України.

Ключові слова: *безпека, економічна безпека, економічна безпека підприємства, економічна безпека паливно-енергетичного комплексу, забезпечення економічної безпеки.*

Постановка проблеми. Паливно-енергетичний комплекс України на сьогоднішній день перебуває в дуже складному становищі через політико-економічну нестабільність, яка виникла внаслідок військових дій на частині території країни. Цей постійний негативний вплив основних чинників зовнішнього середовища дестабілізує економічний розвиток паливно-енергетичного комплексу, що вимагає застосування нового механізму забезпечення економічної безпеки. Окрім цього, суттєві зміни відбулись і у внутрішньому середовищі, починаючи від тотального зниження системи планування і закінчуючи використанням застарілих технологій управління. Все це не дозволяє вітчизняним підприємствам нормально функціонувати, а лише постійно «виживати». Тому сьогодні дуже актуальним є питання дослідження теоретичних аспектів економічної безпеки, як підґрунтя для формування належної та сучасної системи її забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Економічна безпека як наука вже давно не є новою, і її дослідженню присвячено значна кількість зарубіжних праць, таких вчених як: Акофф Р., Алькеми В., Аргеті Дж., Бівер В., Дакус А., Коупленд Т., Пратт Ш., Таффлер Р. та інші.

Також, слід врахувати вагомий внесок і вітчизняних вчених у розвиток економічної безпеки як науки: Ареф'єва О., Бінко І., Єрмошенко М., Живко З., Караїм М., Кузьмін О., Котляревський Я., Мельник Л., Мельников О., Силкін О., Терещенко О., Франчук В., Халіна О., Шлемко В., Штангрет А. та інші.

Слід відмітити останні роботи в сфері розвитку економічної безпеки. Так, значний внесок в дослідження питання підвищення значимості економічної безпеки в цілому, здійснила у своїй роботі Єфименко Т. І. [1]. Копитко М. І. [2] у своїй роботі представила науково-методичний підхід щодо формування системи заходів протидії впливу дестабілізуючих чинників економічній безпеці суб'єктів підприємництва у транспортному машинобудуванні.

Віддаючи належне провідним зарубіжним і вітчизняним науковцям у розвитку та становленні економічної безпеки як науки, варто відмітити, що через різку зміну як зовнішнього, так і внутрішнього середовища функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу та відсутність нових наукових напрацювань в цьому напрямку, питання дослідження теоретичних аспектів забезпечення економічної безпеки в сучасних умовах розвитку, набуває актуальності.

Метою статті є дослідження теоретичних засад забезпечення економічної безпеки паливно-енергетичного комплексу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Категорія «економічна безпека» походить від такого терміну як «безпека», яка широко почала застосовуватися за президента США Рузвельта Т. [3], який під цим терміном розумів сукупність умов, що на засадах надійності можуть забезпечити національний суверенітет та захистити стратегічні інтереси і здоров'я усіх громадян.

Мандзіновська Х., Штангрет А., Котляревський Я. та Мельников О. [4, с.12] під безпекою розуміють певну необхідність для розвитку економічної системи, яка є якісною та кількісною характеристикою будь-якого об'єкта.

У тлумаченні сутності поняття «економічна безпека» простежується велика різноманітність, зокрема:

- як стан максимально ефективного використання ресурсів для ліквідації та мінімізації загроз та забезпечення стабільності в подальшому [5];
- як певний процес ціленаправленого формування умов адаптації до змін зовнішнього середовища [6, с. 93];
- як кількісна та якісна характеристика економічних властивостей системи [7].

Єфименко Т. І. [1, с. 73] у широкому розумінні, під економічною безпекою розуміє сукупність економічних умов, що забезпечують дотримання національних інтересів, або стабільний стан економічної системи, її невразливість до внутрішніх та зовнішніх викликів.

Не можемо не погодитись з таким твердженням, оскільки дане тлумачення, консолідує в собі важливі аспекти попередніх тлумачень.

У значній кількості праць зарубіжних та вітчизняних науковців, виділяється різноманітна кількість рівнів економічної безпеки. До прикладу, Лоханова Н. [8, с. 53] виділяє чотири рівні економічної безпеки: національна безпека, економічна безпека регіону, підприємства та особи. Коли Белоусова І. [9] виділяє п'ять

рівнів економічної безпеки: мегарівень, метарівень, макрорівень, мезорівень та мікрорівень. Економічна безпека підприємства, згідно такого рівневого поділу знаходиться на мікрорівні.

На нашу думку, слід виділити три основні рівні, в кожному з яких є свій вид економічної безпеки (рис.1).

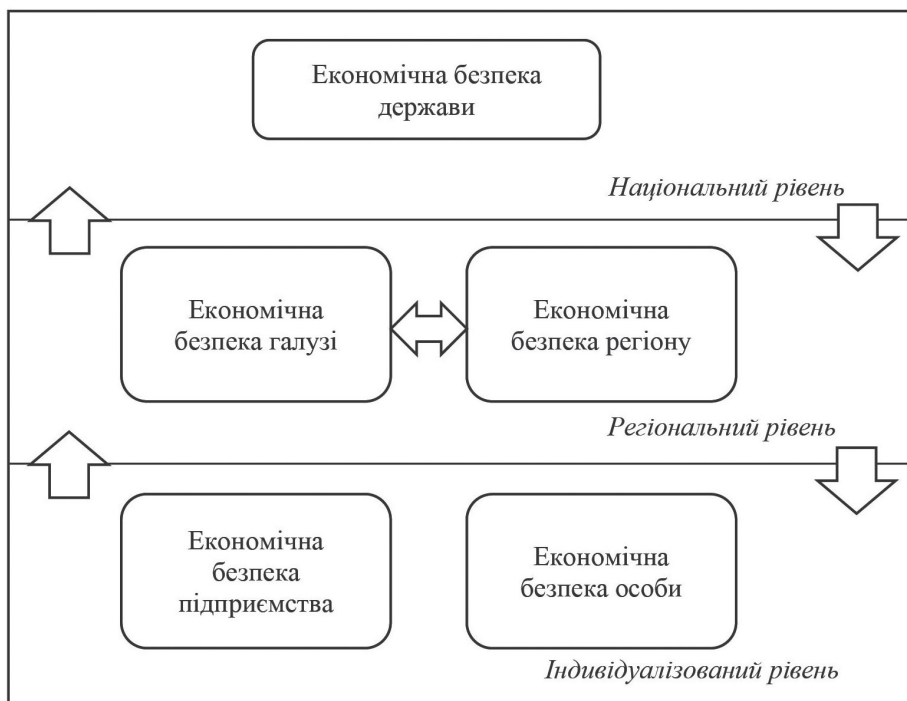

Рис.1. Міжрівнева модель економічної безпеки

Сформовано автором за результатами дослідження [5-9]

На кожному із представлених вище рівнів, провідні вітчизняні науковці здійснили суттєвий вклад в їх розвиток. До прикладу, результат проведеного Гасць В., Губського Б., Колосова А., Сенчагова В., Пастернак-Таранушенка Г. [10], дослідження стало формування Концепції економічної безпеки України, підготовленої Інститутом економічного прогнозування НАН України.

На сьогоднішній день сутність поняття «економічна безпека держави» можна розглядати за трьома основними напрямками:

1. Економічна безпека держави як стан системи:

- стан економіки та інститутів влади, при якому ефективно забезпечується захист національних інтересів, достатній економічний та оборотний потенціал при сприятливих і несприятливих можливостей розвитку як зовнішніх, так і внутрішніх процесів в країні [11, с. 18];
- стан національної економіки, при якому забезпечується стійкість до загроз і спроможність задовільнити усі потреби держави [12, с. 3].

2. Економічна безпека держави як комплекс відповідних заходів:
 - загальнонаціональний комплекс заходів направлених на стабільний розвиток економіки держави та протидію зовнішнім і внутрішнім загрозам [13].
3. Економічна безпека держави як сукупність певних умов:
 - сукупність умов, які дозволяють забезпечити незалежність національної економіки, її стабільність та стійкість [14];
 - сукупність умов та факторів, що спроможні забезпечити окрім стабільності і незалежності національної економіки, її оновлення й самовдосконалення [15, с. 5].

Отже, на нашу думку, під економічною безпекою держави слід розуміти, такий стан національної економіки, який дозволяє шляхом застосування певних умов, забезпечити стабільний її розвитку при усіх можливих сценаріях.

Говорячи про економічну безпеку регіону, слід відмітити, що такі вітчизняні вчені, як Козаченко Г., Пономарьов В. та Ляшенко О. [16], здійснили суттєвий внесок в дослідження проблем регіонального рівня економічної безпеки, завдяки формуванню концепції соціально-економічної безпеки регіону.

Криленко В. [17, с.1] під економічною безпекою регіону розуміє спроможність регіональної економіки функціонувати в режимі розширеного відтворення та забезпечувати високі умови життя і розвитку в регіоні.

Ми частково погоджуємось з даним трактуванням і вважаємо, що його слід розширити. Таким чином, економічну безпеку регіону слід розглядати як сукупність заходів і методів конкретного регіону, які дозволяють протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам та забезпечувати безперервний розвиток даного регіону.

Як відмічає Коковський Л. [18, с.14], економічна безпека регіону і економічна безпека галузі дуже пов'язані між собою, оскільки остання являє собою стан захищеності продукції галузей в конкретно взятих регіонах.

Але не менше важливою, і навіть однією із основних проблем на сьогодні є забезпечення економічної безпеки на рівні конкретного підприємства і особи. Причиною є те, що як і підприємство, так і особа, виступають первинною одиницею економіки регіону та країни в цілому. Особливо важливим це є для паливно-енергетичного комплексу. Якщо розглядати з глобальної сторони, Україна має дуже вигідне геополітичне та географічне розташування, і тому на перший план виходить питання зайняти позицію транзитної держави. Окрім цього, прагнення стати повноправним членом Європейського Союзу, вимагає від української енергосистеми суттєвих змін та зміцнення власного стану.

Дослідження наукової літератури, дозволило нам сформувані основні підходи до трактування поняття «економічна безпека підприємства» за корінною думкою (табл.1).

Досліджуючи наукові погляди до сутності поняття «економічна безпека підприємства», ми дійшли висновку, що економічну безпеку підприємства слід розуміти як такий стан підприємства, що дозволяє йому захищати власні економічні інтереси та здійснювати заходи щодо нейтралізації і мінімізації основних загроз, з метою забезпечення стійкого розвитку.

Таблиця 1

**Основні підходи до трактування поняття «економічна безпека підприємства»
в розрізі корінної думки**

Автори	Трактування
<i>Корінна думка: ефективне використання усіх ресурсів</i>	
Кузенко Т. [19]	стан ефективного та оптимального використання ресурсів, з метою забезпечення стабільності та стійкого розвитку
<i>Корінна думка: цілковита захищеність підприємства</i>	
Юрків Н. [20]; Колосов А. [21]	стан захищеності підприємства від впливу та загроз зовнішнього і внутрішнього середовища
<i>Корінна думка: ефективно протидіяти загрозам</i>	
Забродський В., Капустін Н. [22]	спроможність підприємства надавати відповідну протидію усіх загрозам
<i>Корінна думка: заходи підвищення фінансової стійкості</i>	
Раздина Е. [23]	комплекс заходів щодо підвищення фінансової стійкості в умовах ринкової економіки
<i>Корінна думка: гармонізація економічних інтересів</i>	
Козаченко Г., Пономарьов В., Ляшенко О. [16]	певна міра гармонії в часі і просторі економічних інтересів підприємства з інтересами пов'язаних із ним суб'єктів навколишнього середовища

Ми погоджуємось із твердженням Франчука В. [24], що економічну безпеку особи слід розглядати як такий стан і спроможність особи захищати своє природне право на достатній рівень та якість життя.

В сучасній науковій літературі не існує основних підходів до тлумачення сутності поняття «економічна безпека паливно-енергетичного комплексу». Враховуючи проведені дослідження таких понять, як «економічна безпека держави», «економічна безпека регіону», «економічна безпека галузі», «економічна безпека підприємства» та «економічна безпека особи», вважаємо за потрібне запропонувати визначення сутності поняття «економічна безпека паливно-енергетичного комплексу». Під економічною безпекою паливно-енергетичного комплексу, слід розуміти такий стан сукупності підприємств електроенергетики, вугледобувної, паливної та нафтопереробної промисловості, який дозволяє захистити як економічні інтереси кожного підприємства окремо, так і стратегічні інтереси держави через застосування цілого ряду заходів протидії усім видам загроз.

Для паливно-енергетичного комплексу, питання забезпечення економічної безпеки є найбільш важливим, оскільки залишається невирішеним питання формування методики оцінки її рівня (рис. 2).

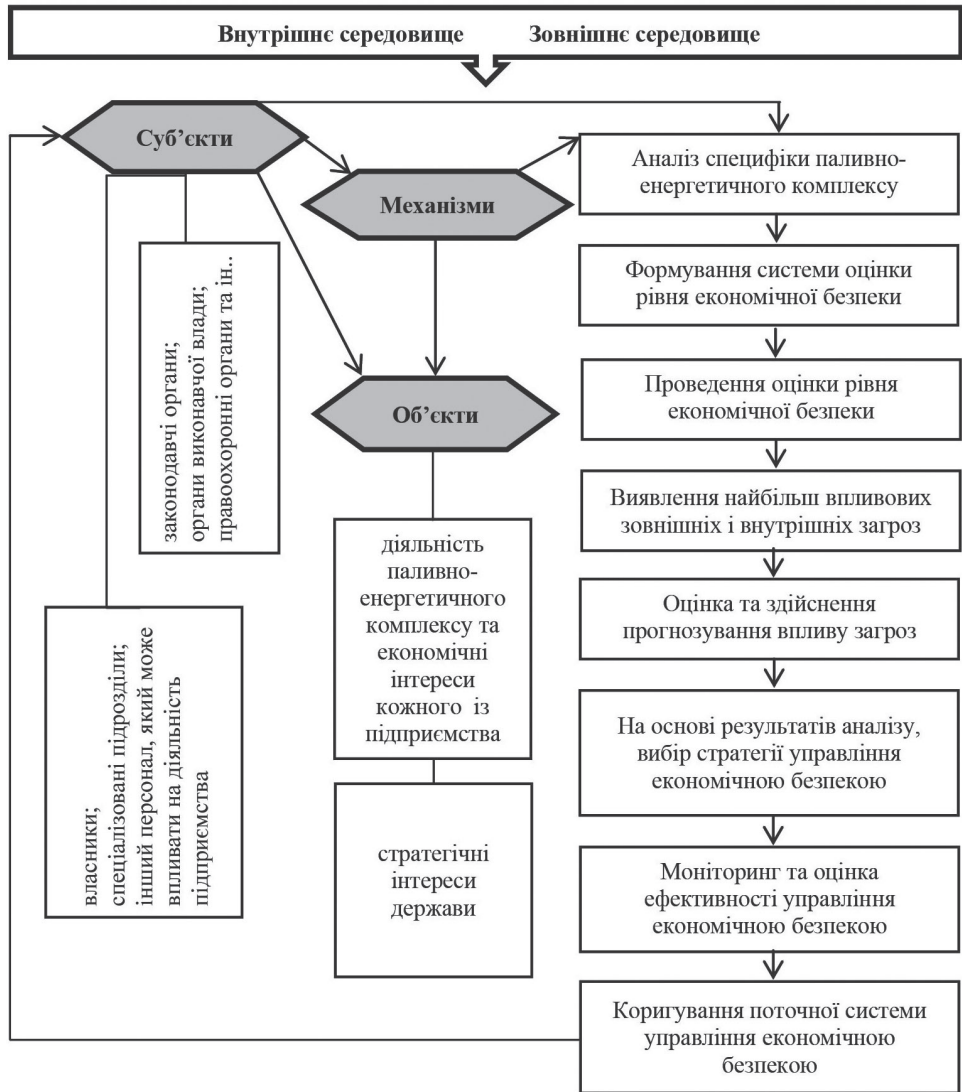

Рис. 2. Поетапна схема забезпечення економічної безпеки паливно-енергетичного комплексу

Забезпечення економічної безпеки паливно-енергетичного комплексу є процесом, який передбачає проведення діагностики як зовнішнього, так і внутрішнього середовища його функціонування, з метою формування заходів для забезпечення стабільного розвитку з урахуванням державного впливу та інтересів. В такому процесі, важливу роль має відігравати ефективне використання усіх наявних ресурсів, державний вплив та попередньо проведена належна оцінка рівня економічної безпеки.

Висновки. Оцінка поточного рівня економічної безпеки відіграє ключову роль в формуванні стратегії та тактики управління, яку обиратиме як керівництво

окремого підприємства, так і паливно-енергетичного комплексу загалом, для протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам. Оскільки такі проблеми в паливно-енергетичному комплексі України як енергетично-протекціоністські заходи з боку Російської Федерації та поступове вичерпування геологічних і розвіданих запасів паливних ресурсів лише підсилюють потребу в пошуку нового механізму забезпечення адаптації даного комплексу під сучасні реалії. Тому перспективи подальших досліджень будуть направлені саме на формування методики оцінки рівня економічної безпеки паливно-енергетичного комплексу в умовах сталого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Єфименко Т.І. Фіскальна та монетарна безпека національної економіки / Т. І. Єфименко ; ДННУ «Акад. фін. управління». – К., 2016. – 447 с.
2. Копитко М.І. Комплексне забезпечення економічної безпеки підприємств. Дис. на зд. наук ст. д.е.н. за спец. 21.04.02. / М.І. Копитко // Вищий навчальний заклад «Університет економіки і права «Крок». – Київ. – 2015. – 478 с.
3. Круглов М. И. Стратегическое управление компанией : учеб. / М. И. Круглов. — М. : Рус. делов. лит., 1998. — 768 с.
4. Фінансова безпека машинобудівного підприємства : Методичні засади формування та забезпечення : монографія / Х. О. Мандзіновська, А. М. Штангрет, Я. В. Котляревський, О. В. Мельников. Львів : Українська академія друкарства, 2016. 226 с.
5. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О. С. Власюк. — К. : Нац. ін.-т проблем. міжнарод. безпеки РНБОУ, 2008. — 48 с.
6. Амитан В. Н. Экономическая безопасность : Понятие, концепция / [В. Н. Амитан, А. Г. Амитан, А-ндр. Г. Амитан, А. О. Данко] // Промітей : регіональний зб. наук. пр. з екон. — Донецьк : Юго-Восток, 2000. — 333 с.
7. Інноваційний розвиток промисловості як складова структурної трансформації економіки України / [О. В. Собкевич, А. І. Сухоруков, А. В. Шевченко та ін.] ; за ред. Я. А. Жаліла — К. : НІСД, 2013. — 71 с.
8. Лоханова Н. Система управління станом економічної безпеки підприємства: проблеми питання, концепція розвитку /Н. Лоханова // Економіст. 2005. № 2. С. 52–56.
9. Белоусова І. А. Модернізація системи економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності в процесі управління витратами: дис. ... доктора екон. наук : 21.04.02 / Белоусова І. А. — Київ, 2010. — 355 с.
10. Концепція економічної безпеки України. Ін-т екон. прогнозування НАН України. Керівник проекту В. М. Геєць // Економіст. 1998. № 7–9. С. 63- 82.
11. Основы экономической безопасности (государство, регион, предприятие личность) / [под ред. Е. А. Олейникова]. — М. : БизнесИНТЕЛ-Синтез, 1997. — 278 с.
12. Бинько И.Ф. Как обеспечить экономическую безопасность Украины? / И. Ф. Бинько, В. Т. Шлемко / Всеукраинские ведомости. — 1997. — № 138 (810). — С. 3–8.
13. Мунтян В.І. Економічна безпека України. — К.: КВІЦ. – 1999. — 462 с
14. Формування економічної безпеки країни: сутність та особливості: (матеріали інтернет-конференції (24-25 червня 2010 р.)) [Електронний ресурс] / Білокінь Т. Г. – Режим доступу : http://confiapv.at.ua/publ/konf_24_25_cherven_2010/60_.

15. Абалкин Л. И. Экономическая безопасность: угрозы и их отражение / Л. И. Абалкин // Вопросы экономики. — 1994. — № 12. — С. 4–13.
16. Козаченко Г. В., Пономарьов В. П., Ляшенко О. М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: Моногр., К., 2003.
17. Криленко В. І. Економічна безпека регіону як складова забезпечення національної економічної безпеки [Електронний ресурс] / В. І. Криленко // Ефективна економіка. — Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1779>.
18. Коковський Л. Економічна безпека як об'єкт економіко-географічного дослідження / Л. Коковський // Географія. 1(61). – 2013. – С.13-14.
19. Кузенко Т. Б. Планування економічної безпеки підприємств в умовах ринкової економіки: Автореф. дис... канд. екон. наук.: 08.06.01 / Т.Б. Кузенко // Європ. ун-т фінансів, інфор. систем, менеджменту і бізнесу. К., 2004.
20. Юрків Н.Я. Економічна безпека підприємств реального сектора на пост трансформаційному етапі розвитку економіки України / Н.Я. Юрків. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>
21. Экономическая безопасность хозяйственных систем / Под общ. ред. А. В. Колосова. М., 2001.
22. Забродський В. Теоретические основы оценки экономической безопасности отрясли и фирмы / В. Забродский, Н. Капустин // Бизнес Информ. — 1999. — № 15–16. — С. 35–37.
23. Раздина Е. В. Экономическая безопасность: сущность и тенденции развития: Дис... канд. екон. наук: 08.00.01. / Е. В. Раздина // М., 1998.
24. Франчук В.І. Основи економічної безпеки: навчальний посібник / Львівський державний університет внутрішніх справ. – Львів: 2008. – 203 с.

REFERENCES

1. Yefymenko T.I. (2016). Fiskalna ta monetarna bezpeka nacionalnoyi ekonomiky. Kyiv: Akademiya finansovogo upravlinnya (in Ukrainian).
2. Kopytko M.I. (2015). Kompleksne zabezpechennya ekonomichnoyi bezpeky pidpriyemstv. Kyiv: Vyshhyj navchalnyj zaklad «Universytet ekonomiky i prava «Krok» (in Ukrainian).
3. Kruglov M. Y. (1998). Strategicheskoe upravlenye kompaney. Delovaya lyteratura (in Russian).
4. Mandzinovska, Kh. O., Shtanhret, A. M., Kotliarevskiy, Ya. V., & Melnykov, O. V. (2016). Finansova bezpeka mashynobudivnoho pidpriyemstva : Metodychni zasady formuvannia ta zabezpechennia. Lviv : Ukrainska akademiia drukarstva (in Ukrainian).
5. Vlasyuk O. S. (2008). Teoriya i praktyka ekonomichnoyi bezpeky v systemi nauky pro ekonomiku. Kyiv: Nacz. in.-t problem. mizhnarod. bezpeky (in Ukrainian).
6. Amytan V. N. (2000). Ekonomycheskaya bezopasnost : Ponyatyie, koncepcyya. Doneczk : Yugo-Vostok (in Ukrainian).
7. Zhalila Ya. A. (2013). Innovacijnyj rozvytok promyslovosti yak skladova strukturnoyi transformaciyi ekonomiky Ukrayiny. Kyiv: NISD (in Ukrainian).
8. Lokhanova N. (2005). Systema upravlinnya stanom ekonomichnoyi bezpeky pidpriyemstva: problemy pytannya, koncepciya rozvytku (in Ukrainian).

9. Belousova I. A. (2010). Modernizaciya systemy ekonomichnoyi bezpeky subyektiv gospodarskoy diyalnosti v procesi upravlinnya vytratamy: dys. doktora ekon. nauk : Kyiv (in Ukrainian).
10. Heyets V. M. (1998). Konceptiya ekonomichnoyi bezpeky Ukrayiny. In-t ekon. prognozuvannya NAN Ukrayiny (in Ukrainian).
11. Olejnykova E. A. (1997). Osnovy ekonomycheskoj bezopasnosti (gosudarstvo, regyon, predpryyatye lychnost) Moskva: Byznes YNTEL-SynteZ (in Russian).
12. Bynko Y.F., Shlemko V.T. (1997). Kak obespechyt ekonomycheskuyu bezopasnost Ukrayiny? Vseukraynskye vedomosti (in Russian).
13. Muntiyan V.I. (1999.) Ekonomichna bezpeka Ukrayiny. Kyiv: KVICz (in Ukrainian).
14. Bilokin T. G. (2010). Formuvannya ekonomichnoyi bezpeky krayiny: sutnist ta osoblyvosti: materialy internet-konferencyi (in Ukrainian).
15. Abalkyn L. Y. (1994). Ekonomycheskaya bezopasnost: ugrozi i uh otrazhenye. Voprosi ekonomyky (in Russian).
16. Kozachenko G. V., Ponomarov V. P., Lyashenko O. M. (2003). Ekonomichna bezpeka pidpryemstva: sutnist ta mexanizm zabezpechennya: Monografiya (in Ukrainian).
17. Krylenko V. I. (2013). Ekonomichna bezpeka regionu yak skladova zabezpechennya nacionalnoyi ekonomichnoyi bezpeky. Efektyvna ekonomika (in Ukrainian).
18. Kokovskiy L. (2013). Ekonomichna bezpeka yak obyekt ekonomiko-geografichnogo doslidzhennya. Geografiya. 1(61) (in Ukrainian).
19. Kuzenko T. B. (2004). Planuvannya ekonomichnoyi bezpeky pidpryemstv v umovax rynkovoy ekonomiky: Avtoref. dys... kand. ekon. nauk. Kyiv: Yevropejskij universytet finansiv, informacijnyx system, menedzhmentu i biznesu (in Ukrainian).
20. Yurkiv N.Ya. (2012). Ekonomichna bezpeka pidpryemstv realnogo sektora na post transformacijnomu etapi rozvytku ekonomiky Ukrayiny (in Ukrainian).
21. Kolosova A. V. (2001). Ekonomycheskaya bezopasnost khozaystvennyx system (in Ukrainian).
22. Zabrodskiy V., Kapustyn N. (1999). Teoretycheskye osnov ocenky ekonomycheskoj bezopasnosti otryasly y fyrmy. (in Ukrainian).
23. Razdyna E. V. (1998). Ekonomycheskaya bezopasnost: sushhnost y tendency razvytyya: dys... kand. ekon. nauk. (in Ukrainian).
24. Franchuk V.I. (2008). Osnovy ekonomichnoyi bezpeky: navchalnyj posibnyk Lviv: Lvivskij derzhavnyj universytet vnutrishnix sprav (in Ukrainian).

doi: 10.32403/1998-6912-2018-2-57-159-168

ECONOMIC SECURITY OF FUEL AND ENERGY COMPLEX: THEORETICAL BASES OF ENSURING

D. V. Busariev

*State educational-scientific institution «Academy of Financial Management»
38, Druzhby Narodiv Ave., Kyiv, 01014, Ukraine
shtangret.am@ukr.net*

The fuel and energy complex of Ukraine today is in a very difficult position due to the political and economic instability that has arisen as a result of the hostilities. This constant negative impact of the main environmental factors destabilizes the economic development of the enterprises of the fuel and energy complex and requires the use of a new mechanism for ensuring the economic security. In addition, significant changes have occurred in the internal environment of domestic enterprises, ranging from lowering the planning system and ending with the use of outdated management technologies. All this does not allow domestic enterprises to function normally, but only to constantly «survive». Therefore, today it is very important to study the theoretical aspects of economic security, as the basis for the formation of an appropriate and modern system for its provision.

The essence of the concept of «economic security» has been researched. The inter-level model of economic security has been formed, which includes the following levels: national, regional, and individualized. The basic approaches to the interpretation of the concept of «economic security of an enterprise» have been defined with the emphasis on the fundamental thought that the author has laid. According to the results of the analysis of scientific literature, its own interpretation of the concept of «economic security of the enterprise» has been formed. On the basis of the conducted research, the definitions of the essence of the concept «economic security of the fuel and energy complex» have been defined. The economic security of the fuel and energy complex should be understood as such a state of the aggregate of enterprises in the electric power industry, coal mining, fuel and oil refining industries, which can protect both the economic interests of each individual enterprise and the strategic interests of the state by applying a range of countermeasures to all types of threats.

A phased scheme of ensuring the economic security for the fuel and energy complex of Ukraine has been suggested. Ensuring the economic security of the fuel and energy complex is a process that provides the diagnosis of both external and internal environment of its operation in order to develop the measures to ensure a stable development, taking into account the government influence and interests. In such process, the effective use of all available resources should play an important role, and a proper assessment of the current level of economic security should be carried out.

Keywords: *security, economic security, economic security of an enterprise, economic security of the fuel and energy complex, ensuring the economic security.*

Стаття надійшла до редакції 12.06.2018.

Received 12.06.2018.